

๑ คนยืนหยัด ศตวรรษ เสมอ พริ้งพวงแก้ว

สนับสนุนโดย

จัดทำโดย คณะกรรมการจัดงาน
๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสมอ พริ้งพวงแก้ว

คนยืนหยัด ศตวรรษ เสมอ พริ้งพวงแก้ว

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ศ. นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว มีอายุครบ ๑๐๐ ปี

แต่การมีชีวิตอยู่ยืนยาวนานนับศตวรรษ คงไม่สำคัญเท่ากับว่าชั่วชีวิตอันยืนยงนั้นเขาได้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมากมายให้กับสังคมไทย ความก้าวหน้าด้านการแพทย์ ระบบบริการและการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน ที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ มีหลายสิ่งที่เป็นผลมาจากการบุกเบิกริเริ่มของหมอชนบทคนนี้

การประยุกต์ใช้ยาสมุนไพร ธนาคารเลือดภายในโรงพยาบาล เกิดจากการริเริ่มของนายแพทย์หนุ่มคนหนึ่งที่โรงพยาบาลเชียงใหม่

การผ่าตัดเด็กแฝดสยาม โรงพยาบาลหญิง โรงพยาบาลเด็ก การขยายโรงพยาบาลจนครบทุกจังหวัด ตั้งแต่ก่อนปี ๒๕๐๐ เขาเป็นหนึ่งในกำลังสำคัญที่ช่วยผลักดัน

บัญชียาหลักแห่งชาติ เริ่มประกาศใช้ในยุคที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ

เสมอ พริ้งพวงแก้ว เกิดที่กรุงเทพฯ บรรพบุรุษชั้นนายทวดเป็นข้าหลวงรับใช้ในวังสระปทุม เขาสำเร็จปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่นแรก ๆ ของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี ๒๔๗๘ เริ่มต้นการทำหน้าที่แพทย์ที่อัมพวา สมุทรสงคราม และประสบการณ์ครั้งแรกของการปฏิบัติงานในท้องถิ่นชนบทครั้งนั้น เป็นความประทับใจที่ทำให้เขาตัดสินใจเป็นแพทย์ชนบทอยู่ต่อมาอีกกว่า ๑๐ ปี ทำให้เขาได้เห็นปัญหาสาธารณสุขพื้นฐานและความเป็นจริงของระบบการดูแลสุขภาพอนามัยในระดับท้องถิ่นของประเทศ เมื่อถูกนำมาผสานเข้ากับบทบาทของเขาในฐานะผู้บริหารระดับสูงสุดของกระทรวงสาธารณสุขในเวลาต่อมา ก็ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เป็นคุณูปการใหญ่หลวงต่อวงการสาธารณสุขไทยมาทุกวันนี้

หลักสุขภาพดีถ้วนหน้า การสาธารณสุขมูลฐาน การกระจายบริการสาธารณสุขสู่ชุมชนและคืนอำนาจในการดูแลสุขภาพตนกลับสู่ชุมชน ล้วนเป็นงานด้านสุขอนามัยที่เขาเป็นผู้บุกเบิกวางรากฐานและทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง

เขายังเป็นแบบอย่างในการต่อสู้เพื่อความถูกต้องดีงามของสังคม

เป็นต้นแบบของคนที่ยืนหยัดในอุดมคติแห่งชีวิต และอุดมการณ์เพื่อสังคมได้อย่างมั่นคงตลอดชีวิต

เป็นสัญลักษณ์ทางคุณธรรมอันเป็นที่จดจำของคนรุ่นหลัง กระทั่งได้รับการยกย่องว่าเป็นเสมือนหลัก “เสมอมา” บอกเขตคุณธรรมของสังคม

คือ “เสมอ พริ้งพวงแก้ว” ที่คนทั่วไปรู้จักในฐานะ “ศาสตราจารย์นายแพทย์” แต่คนรู้จักชิดใกล้จะเรียกขานด้วยนับถือรักใคร่อย่างสนิทใจว่า “พ่อ”

หมอหนุ่มคนกล้า : ปราบอหิวาต์ที่อัมพวา

“ ตอนเราอยู่โรงเรียน
โรคอหิวาต์เขาไม่ให้เข้าโรงพยาบาลศิริราช
เราก็ไม่มีโอกาสได้เห็นคนไข้ประเภทนี้ จึงอยากเห็นว่า
วิธีรักษาป้องกันเขาทำอะไร ก็พอดีตอนนั้น
โรงพยาบาลศิริราชก็มีความปรารถนาพร้อมกับ
กรมสาธารณสุขเพื่อป้องกันปราบปรามอหิวาต์
ทางกรมก็ส่งพ่อไป...”

เดือนสิงหาคม ๒๔๗๘ โรคอหิวาต์ระบาดจากเมืองมะละแหม่งในพม่า เข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เดือนต่อมา การระบาดเริ่มแพร่กระจายตามลำน้ำแม่กลองเข้าสู่จังหวัดสมุทรสงคราม และพื้นที่รอบ ๆ พระนคร ระบาดอยู่ราว ๒ ปี มีคนเสียชีวิตนับหมื่นคน

จังหวัดสมุทรสงคราม ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งในการปราบอหิวาต์ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว แพทย์ฝึกหัดวัย ๒๔ ปี ถูกส่งไปยังอำเภออัมพวา

“พอถึงเราก็ขึ้นไปหานายอำเภอ บอกว่า ‘พวกกรมสาธารณสุขเขาให้ผมมาตั้งโรงพยาบาล เอกเทศ เพื่อป้องกันอหิวาต์ที่อัมพวา’ นายอำเภอบอก ‘ผมไม่รู้ว่าจะโรงพยาบาลเอกเทศของคุณหมอบอกหมายคามว่าอะไร แต่ผมมีศาลาวัดที่คุณหมอจะใช้เป็นสถานที่ได้ก็เอา’ ”

๑๐ วันแรก โรงพยาบาลเอกเทศของหมอเสมไม่มีคนไข้เลยสักคน

เนื่องจาก ชาวบ้านไม่นิยมใช้บริการสาธารณสุขสมัยใหม่ กอปรกับสถานที่ในการจัดตั้งโรงพยาบาลเอกเทศ ตั้งอยู่ใกล้ป่าช้า ที่ชาวอัมพวาถือว่า ผิดุหนัก

วันต่อมา มีคนหายอายุราว ๕๐ ปี ชื่อ นายผ่อง ะวะมาที่ศาลาก่อนจะมุ่งหน้าไปยังป่าช้าที่อยู่ใกล้ ๆ

“ไหน ๆ มันมีหมอแล้ว ไฉนมันตายแล้วลองดูสิ เขาให้เราลองดู คนทุกคนที่มาถือดาบกันทั้งนั้น เราเผชิญเคราะห์มันดี เอาเข็มแทงเข้าเส้นเลือดดำ-แดง แล้วก็ให้น้ำเกลือ 2 ขวด... ไฉนคนไข้ฟื้น ขอกินน้ำหน่อย เท่านั้นล่ะเว้ย มันร้อง ไฉนมันทวดตา ตายแล้วยังให้ฟื้นมาได้”

เมื่อนายผ่อง หายแล้วกลับไปบ้าน ปรากฏว่า แก่เป็นหัวหน้านักเลงในอัมพวา นายผ่องไปเที่ยว

บอกว่า ‘หมอคนนี้รักชาติฉันไว้ ใครจะไปแตะต้องหมอคนนี้ได้เด็ดขาด ถ้าพวกเราคนไหนเป็นโรคอหิวาต์ไปหาเขาให้หมด’ ก็มีคนไข้มาเรื่อย... เอากันใหญ่ ทีนี้เราก็เลยไม่ได้หลับได้นอน การให้ชาวบ้านเป็นผู้สื่อข่าวนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กับชาวบ้านเป็นอย่างดี”

นอกจากทำหน้าที่ในฐานะแพทย์บำบัดรักษาแล้ว นายแพทย์หนุ่มยังได้พยายามค้นหาสมุฏฐานของการแพร่กระจายของโรคด้วย

และเขาได้พบว่าปัญหาเรื่องน้ำสำคัญยิ่งกว่าแมลงวัน เนื่องจากสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีคลองมาก ในคลองลึก ๆ เข้าไปจากแม่น้ำ จะพบคนไข้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะน้ำในคลองหรือลำประโดงนั้นไม่สามารถถ่ายเทออกสู่มหาน้ำใหญ่ได้ ประกอบกับสองฝั่งคลองมีต้นจากขึ้นหนาแน่น บดบังแสงแดด ทำให้เชื้อโรคในน้ำมีชีวิตอยู่ได้นาน

เขาจึงได้ข้อสรุปว่าการป้องกันแก้ไขปัญหาคอหิวาต์ในจังหวัดสมุทรสงครามจึงอยู่ที่การทำลายเชื้อโรคในน้ำ ให้ประชาชนดื่มน้ำต้มสุก ไม่ใช้น้ำในลำคลองล้างภาชนะและการป้องกันไม่ให้เข้าปาก

นายแพทย์เสมปราบอหิวาต์ที่อัมพวา ๖-๗ เดือน ชาวบ้านที่มารักษาส่วนใหญ่รอดชีวิต

ต้นปี ๒๔๗๙ การระบาดของอหิวาต์ที่อัมพวาซาลง หมอหนุ่มกลับเข้ากรุงเทพฯ

ประสบการณ์ครั้งแรกของการปฏิบัติงานในท้องถิ่นได้กลายเป็นอุดมคติ ที่ทำให้เขาเลือกที่จะอุทิศตนเป็นแพทย์ชนบทอีกนานนับ ๑๐ ปี

นักเรียนรู้ : ทำคลอดท้องแรกที่ยังบอระเพ็ด

“อันนั้นเป็นครั้งแรกในชีวิต ครูสอนว่า ต้องทำอย่างนี้ เราก็ดูทุกอย่างเลย เราก็ดังอย่างไงก็ไม่ออก ทีนี้เราก็มองที่ตะเกียงข้างริ้ว เราก็ดูเห็นมิดดาบแวนอยู่ 2 อัน ยับไป-มา สามีบอกคุณหมอ ถ้าเมียผมตาย คุณหมอกลับไม่ได้นะเว้ย... เรากลัว เกิดมาไม่เคยดังมาก่อนเลย คิดว่า ออกมาบ้านนอกมาตายแน่”

กลับจากอัมพวา นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว บรรจุเป็นแพทย์ที่โรงพยาบาลวชิระ ด้วยอัตราเงินเดือน ๑๖๐ บาท ระยะเวลาสั้น ๆ เขาฝึกผ่าตัด ทำคลอด ทำฟัน จากเพื่อนนายแพทย์ เพื่อเตรียมออกไปเป็นแพทย์ประจำหัวเมือง

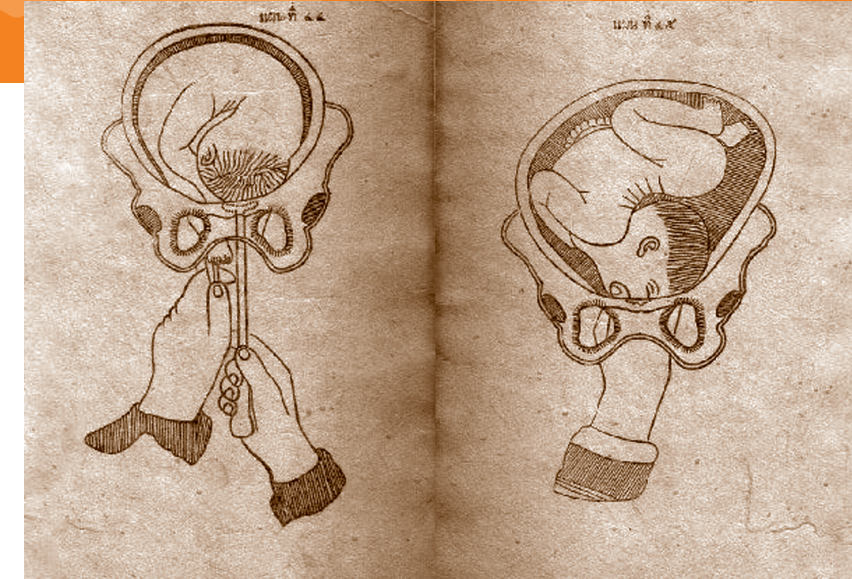
ปี ๒๔๗๙ เขาย้ายไปเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลเทศบาลเมืองนครสวรรค์ หนึ่งในโรงพยาบาลท้องถิ่นเจ็ดแห่งของประเทศไทย ที่มีขนาด ๒๐ เตียง และเขาเป็นแพทย์ปริญาคนแรกที่มาประจำอยู่ที่นั่น

“อยู่หัวเมืองนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทำผ่าตัดได้นะ ผ่าตัดเราไม่เคยทำเอง แต่ก็ต้องทำเพราะความจำเป็นของชีวิต ตอนผ่าตัดเราเริ่มทำผ่าตัดไส้ติ่งก่อน เครื่องมือก็ไม่ครบ ดาดูดารา มือก็คลำดู และคนที่เรากล้าได้ดีที่สุดแล้วไม่เคียดรื้อกับเราที่สุดก็คือ ศพ ศพที่ไหนเขาไม่มีญาติ ก่อนไปฝังเราก็บอกขมาลาศพ ขอเปิดดูท้อง เปิดดูไส้ติ่ง เราก็ดูได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง... จนกระทั่งมีความชำนาญที่จะทำเองได้... เวลาผ่าตัดไส้ติ่งเราต้องทำคนเดียว วางยาเอง ผ่าตัดเอง”

ส่วน “ผู้ช่วย” ที่มาช่วยในด้านต่าง ๆ ก็เป็นชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งตอนหลังเมื่อเขาย้ายออกมาแล้ว คนเหล่านั้นก็มีความรู้พอจะรักษาคนไข้ได้

“นี่แหละเป็นสาธารณสุขมูลฐาน ฝึกชาวบ้านเข้ามาเป็นหมอ ตอนหลังเพิ่งมาเขียนเป็นสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งพ่อเคยทำมาก่อนหลายสิบปีแล้ว”

ชีวิตหมอภูธรสมัยก่อน ไม่เพียงแต่ต้องตรากตรำอย่างสาหัส หากยังต้องเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา กลางดึกคืนหนึ่ง ในปี ๒๔๗๙ มีคนมาตามนายแพทย์หนุ่มให้ไปช่วยทำคลอดสาวท้องแรกที่

เรือนไม้กลางบึงบอระเพ็ด หมอหนุ่มไปพร้อมกับเครื่องมือทำคลอด ที่เรียกว่า Forceps เขาเคยได้รับการสอนวิธีใช้มาบ้าง แต่ก็ไม่เคยทำคลอดด้วยตนเอง

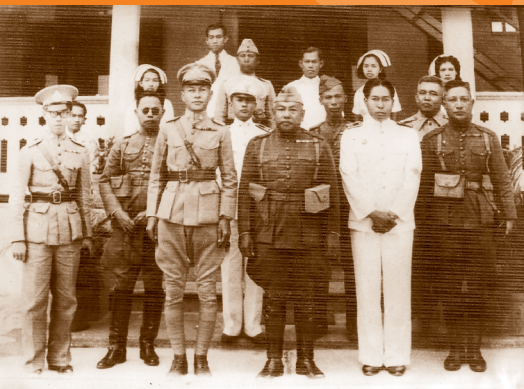
“แพทย์จึงลงมือตรวจและพบว่าจำเป็นต้องใช้ทีมช่วยคลอดแน่นอน เพราะมดลูกอ่อนเพลียเกินกว่าที่จะเบ่งคลอดเองได้... แต่น่าเสียดายที่การตั้งแล้ว ตั้งอีก ไม่ปรากฏการเขยื้อนของศีรษะเด็กแม้แต่น้อย”

ภายหลังการพยายามตั้งคีมอยู่เกือบชั่วโมง... สามีผู้ป่วยซึ่งยอมใจให้กล้าด้วยการจับสุราติดต่อกันมาตั้งแต่หัวค่ำ ทนสงสารเมียไม่ไหวจึงปรารถนากออกมาว่า “คุณหมอมารับ ถ้าผมเสียภรรยาคุณหมอกลับบ้านไม่ได้” สำเนียงอันนุ่มนวลของสามีที่เป็นห่วงภรรยาสุดที่รัก พร้อมกับประกายแสงของมิดดาบที่แวววอดไว้วางฝา ช่วยเป็นกำลังผลักดันให้นายแพทย์ผู้นี้สามารถตั้งเด็กอย่างสุดแรงเกิดจนได้ยินเสียงเด็กร้อง จึงได้คืนสู่วังค์

พ่อของเด็กน้อยที่เพิ่งลืมตามาดูโลก แสดงความคารวะและขอบคุณด้วยการมอบดาบคู่กายให้กับหมอ และหมอมเสมก็ยังเก็บรักษาดาบเล่มนั้นเอาไว้จนทุกวันนี้

นักสร้างสรรค์

“ ไปเชียงรายสมัยนั้นลำบาก เพื่อน ๆ เรายังล้อเราเล่นว่า ‘ล้อย้ายไปเชียงรายนี้ก็ดีนะ เอาม้าไปด้วยใบหนึ่ง จะได้เอาใส่ กระดุกกลับมา’ เดินทางจากกรุงเทพฯ ไปเชียงรายต้องนั่งรถไฟ ไปลงที่ลำปางก่อน แล้วย้ายรถบรรทุกจ้าว ต้องอาศัยเกวียน... เราต้องรอนแรมลำบากมาก ”

ปลายปี ๒๔๗๙ พระพนมนครานุรักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัดเชียงราย เป็นหัวเรือใหญ่ในการขอบริจาคที่ดินจากคหบดี และเรียกรายเงินจากชาวเชียงราย จนได้เงิน ๒๘,๒๒๙ บาท ๘๘ สตางค์ เพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดเชียงราย ตามนโยบาย “อวดธง” ต่อประเทศเพื่อนบ้าน กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ส่งนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว วัย ๒๖ ปี ไปเป็นนายแพทย์ผู้ปกครองโรงพยาบาลที่ให้ชื่อในภายหลังว่า “เชียงรายประชานุเคราะห์”

ด้วยบุคลากรที่มีอยู่ไม่ถึง ๑๐ คน ต่อ ประชากรจังหวัดเชียงราย ๔๔๓,๔๗๖ คน ในปี ๒๔๘๐ “ทำงานเข้ายันเย็น เย็นยันเช้า ไฟฟ้าเทศบาลขณะนั้นยังไม่มี เวลาเกิดเหตุฉุกเฉินตอนกลางคืน จึงต้องอาศัยตะเกียงรั้ว หรือดีโหนดยก็เจ้าพายุ ทำงานอย่างถวายหัว แต่ก็หายเหนื่อยเพราะแรงศรัทธาของพี่น้องชาวเชียงราย... ตอนอยู่เชียงรายใหม่ ๆ โรงพยาบาลกำลังก่อตั้ง พยาบาลก็ไม่มี เมียเราติดตามเราไป ตอนอยู่นครสวรรค์เขาเป็นแม่บ้านเฉย ๆ แต่ตอนไปเชียงรายมันจำเป็น เขาต้องสมัครเป็นพยาบาลช่วยกันทำงาน การรักษาโรคต้องทำตนเป็นผู้ชำนาญทุกสาขา”

ท่ามกลางอุปสรรคและความขาดแคลน ทั้งบุคลากรและเครื่องมือด้านการแพทย์ ไม่ได้ทำให้หมอถวิลท้อถอย ตรงกันข้ามกลับเป็นบ่อเกิดให้เขาต้องคิดหาทางแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตัวเอง กลายเป็นที่มาของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย

ก่อนนั้น ตอนที่ยังเป็นแพทย์อยู่ที่นครสวรรค์ มีคนถูกยิงเข้าที่ปอด มาให้เขาช่วยรักษา คนไข้มีเลือดลมอยู่ในปอดมาก ทำให้หายใจไม่ได้ และหมอก็ไม่สามารถช่วยด้วยการเปิดช่องปอด เพราะไม่มีเครื่องมือ

นายแพทย์หนุ่มแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการนำถุงมือยางมาตัดเอาแต่ส่วนนิ้ว สวมพันรอบเข็ม อันใหญ่ที่เรียกว่า Trocar และเจาะรูตรงปลายนิ้วถุงมือ จากนั้นก็แทงปลายเข็มเข้าปอด ลมในปอดมี Pressure สูงกว่า ก็ดันเอาเลือดออกมา แต่อากาศภายนอกเข้าไม่ได้ เพราะบอลูน (ลูกโป่ง) หุบปิดไว้

“โรงเรียนเขาก็สอนวิธีสูบลือดจากช่องปอด แต่ต้องใช้เครื่องมือ เราไม่มีเครื่องมือไม้เครื่องมือ ก็ทำเอา มันเป็นเรื่องของมนุษย์ที่ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์”

คราวที่โรคอหิวาต์ระบาดที่อัมพวา คนไข้มาให้รักษามาก จนน้ำเกลือไม่พอใช้ หมอเสมแก้ปัญหาด้วยการผลิตน้ำเกลือใช้เอง โดยอาศัยเครื่องมือต้มเหล้าเถื่อนของชาวบ้าน เอามาลั่นน้ำฝนให้เป็นน้ำบริสุทธิ์ ผสมเกลือ น้ำตาล ให้คนป่วย คนไข้มักลั่นเมื่อได้รับน้ำเกลือนี้ เพราะไม่มีบริสุทธิ์พอ แต่คนไข้ที่ลั่นมักไม่ตายเพราะนั่นเป็นสิ่งบ่งบอกว่าร่างกายยังแสดงอาการต่อต้าน ส่วนที่ไม่ลั่นจะมีอัตราการตายสูงกว่า

“หนทางใหม่นี้อาจไม่ใช่วิทยาศาสตร์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นบทเรียนของเราก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่อย่างไรก็ตาม เราก็ได้รับการยกย่องมากมายว่าการกระทำของเราถูกต้อง”

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยาขาดแคลนและมีราคาสูงจนซื้อไม่ได้ ชาวบ้านเดือดร้อนกันมาก นายแพทย์ปริญาแห่งโฮงยาไทย นำสมุนไพรพื้นถิ่นมาประยุกต์ใช้แทนยาควินินในการบำบัดโรคมาลาเรีย กับยารักษาโรคบิด

“พอเคยรู้จากหนังสือมาก่อนแล้วว่า ต้นกาสามปึก (Vitex peduncularis) รักษาโรคไข้จับสั่นได้ และที่เชียงรายก็มีต้นกาสามปึกขึ้นอยู่ทั่วไป จึงนำราก ต้น และใบ มาต้มในบิ๊บแล้วนำน้ำยามาใช้ในการรักษาคนไข้และทหาร ซึ่งขณะนั้นกองทัพมีคนเป็นพัน ๆ คน ป่วยกันมากมาย ก็ได้ต้นกาสามปึกนี้แหละช่วยประท้วงความรุนแรงของโรคไข้จับสั่นไปได้บ้าง”

อีกขนานคือยารักษาโรคบิดมีตัว แต่เดิมใช้ยา “เอมีทีน” ซึ่งมีราคาไม่กี่สตางค์ แต่เมื่อเกิดสงครามขึ้นมาเป็นหลอดละ ๘๐ บาท นายแพทย์ชนบทหันมาใช้ต้น “โฮลารีนา แอนติไดเซนเทอร์ิกา” ที่ว่าใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล ที่เชียงรายเรียกกันว่า “โมกหลวง” นายแพทย์เสมเอาเปลือกมาตากแห้ง บดสกัดเอาตัวยามาใช้ได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ ทหารอาสาสมัครที่ขึ้นไปทำถนนหนทางในช่วงสงครามกินน้ำไม่สะอาดแล้วป่วยด้วยโรคบิดได้อาศัยเป็นยาสมุนไพรขนานนี้ช่วยรักษา

ตอนหลังองค์การเภสัชกรรมนำมาผลิตเป็นแคปซูล แต่ต่อมาก็เลิกไปอย่างน่าเสียดาย เพราะมียาตัวอื่น ๆ ที่ใช้สะดวกกว่า

หลังสงครามจบสิ้น คนจากกรุงเทพฯ ที่ไปชายแดนเพียงช่วงสั้น ๆ ได้รับเหรียญกันมาก แต่นายแพทย์หนุ่มที่อยู่ที่นี่โดยตลอดไม่ได้รับบำเหน็จอะไร กระทั่งปี ๒๕๓๑

“มีลูกศิษย์คนหนึ่งช่วยวิ่งเต้นให้จากกระทรวงกลาโหม คุณชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นคนเซ็นรับรองว่าพ่ออยู่ที่นั่นจริง คุณชาติชายขึ้นไปรบเชียงตุง ตอนนั้นเพิ่งสำเร็จที่ร้อยตรี พ่อเคยถอนพันให้ท่าน จึงจำกันได้”

ผู้ริเริ่ม

“ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังไปตรวจงานเชียงราย ไปเจอพ่อ ก็บอกคุณหมอ คุณหมอต้องส่งเงินเข้าคลัง คุณหมอบอก รู้แล้วต้องส่งให้รัฐบาล แต่รัฐบาล ไม่ได้ออกสีกบาทจะให้เงินของประชาชนไป จะถูกหรือ เสนาบดีตอบพ่อไม่ได้ ต่อมา 3 เดือน ออกคำสั่งว่า รายได้ของโรงพยาบาลให้ถือเป็นเงินทุนสะสม ซึ่งมีมาถึงปัจจุบันนี้เอง ”

นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่สำคัญคนหนึ่งในการผลักดันเรื่องการขยายโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ทศวรรษที่ ๒๔๙๐

ช่วงเวลายาวนานที่ท่านทำงานเป็นแพทย์ชนบทอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ไม่ได้ทำให้ท่านล้าหลังด้านความรู้และความคิด ตรงกันข้ามท่านได้พัฒนาทักษะด้านการแพทย์ ริเริ่มบุกเบิกจนเกิดผลงานดีเด่นทางการแพทย์และสาธารณสุขขึ้นมากมาย เป็นแบบอย่างในการวางแผนงานด้านสาธารณสุขของประเทศในเวลาต่อมา

นับแต่การขยายกิจการของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ให้เป็นแผนกต่าง ๆ อาทิ ตึกสูติกัม (๒๔๙๑) ตึกสงฆ์ (๒๔๙๒) ตึกผ่าตัด (๒๔๙๕) โดยไม่พึ่งงบประมาณของรัฐบาล และริเริ่มเงินทุนสะสมของโรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศ

ความเป็นคนใฝ่รู้ทำให้ท่านได้รับทุนของโรงพยาบาลเชียงรายฯ ไปดูงานด้านการแพทย์ที่สหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาในปี ๒๔๙๓ ท่านได้ริเริ่มตั้งธนาคารเลือดภายในโรงพยาบาล ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่และเป็นที่ยกย่องอย่างกว้างขวาง

งานค้นคว้าวิจัยและการป้องกันโรคที่นายแพทย์เสมทำในเวลานั้น ได้แก่ เหตุการณ์กินหมูป่า เป็นพิษที่อำเภอเชียงคำ โรคคอกพอกอำเภอแม่จัน และโรคนี้วในเขตกว๊านพะเยา

๑ มิถุนายน ๒๔๙๔ กรมการแพทย์มีคำสั่งย้ายนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว มาดำรงตำแหน่งนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง เพื่อดำเนินงานตามนโยบายเพิ่มประชากรของ จอมพล ป.

พิบูลสงคราม โดยลดอัตราการตายของมารดาและทารก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของท่าน ที่เห็นว่าแม่เป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการสร้างลูกที่มีคุณภาพ

จากนั้นท่านก็มีความคิดริเริ่มในการผลิตนักเทคนิคการแพทย์ จึงได้มีการตั้งโรงเรียนเทคนิคการแพทย์ขึ้นในปี ๒๔๙๗ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงพยาบาลเด็ก ขึ้นภายใต้การบริหารดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ในปีเดียวกันนั้นด้วย

ต่อมา ท่านยังเป็นผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนพยาบาลขึ้นภายในโรงพยาบาลหญิง และเมื่อพยาบาลเหล่านั้นสำเร็จการศึกษาก็ถูกส่งไปประจำอยู่ตามโรงพยาบาลภูมิภาคต่าง ๆ หรือส่งไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์พยาบาลต่อไป

รูปธรรมหนึ่งที่เป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านการสาธารณสุขในช่วงนั้น คืออัตราการเสียชีวิตของมารดาและทารกลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากอัตราการตาย ๙๙.๙๗ คนต่อประชากรพันคน ในช่วงปี ๒๔๗๕-๒๔๘๙ ลดลงเหลือ ๖๕.๕๙ คนต่อพันคน ในช่วงปี ๒๔๙๐-๒๔๙๘ เช่นเดียวกับอัตราการตายของมารดา ที่ลดลงจาก ๘.๑๑ คนต่อประชากรพันคน เมื่อช่วงปี ๒๔๗๕-๒๔๘๓ เหลือ ๕.๙๕ คนต่อประชากรพันคน ในช่วงปี ๒๔๙๔-๒๔๙๘

ทั้งหมดนี้ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่า ความก้าวหน้าในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนนี้ หลาย ๆ ปัจจัยเป็นผลมาจากการริเริ่มที่มีนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว มีส่วนร่วมผลักดันอยู่ด้วย

พ่อ

“ เราขับรถไปส่งลูกที่โรงเรียน...
ให้เขาเห็นว่า เขามีความสำคัญ
เมื่ออยากเรียนอะไรก็เรื่องของเขา มันเป็นชีวิตของเขา
จนเขาทำงานมีครอบครัวก็จบไซเคิลของชีวิต
นั่นคือหน้าที่ของคนเป็นพ่อ ”

๖ เดือนหลังการสมรสกับนางสาวแฉล้ม ปิยะเกตุชิน พยาบาลอนุปริญา เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๐ ทั้งคู่ได้พากันย้ายไปจังหวัดเชียงราย และมีลูกด้วยกัน ๕ คน เป็นชาย ๓ คน หญิง ๒ คน จบจนปี ๒๔๘๔ ได้ย้ายกลับมาพระนคร

ตลอดช่วงเวลาของการทำหน้าที่ เขาได้ชื่อว่าเป็นหมอที่เอาใจใส่ต่อคนไข้อย่างยิ่ง เขาเล่าเมื่ออยู่ในวัย ๙๖ ปี ว่า

“กับคนไข้หนัก พ่อจะอยู่กับคนไข้ อยู่ด้วยกันจนกระทั่งหมดลม แล้วพ่อจะปิดตาให้คนไข้ คนไข้ที่ตายอย่างนั้นมีความสุข”

ส่วนภรรยาใช้ชีวิตของเขาเล่าว่า เขาเป็นหมอที่ขยันกับงานมาก จนไม่ค่อยมีเวลาได้อุ้มลูก ๆ “คุณพ่อเป็นคนขยันเหลือเกิน เป็นห่วงเป็นใยผู้ป่วยตลอดเวลา ขนาดแม่คลอดลูก พ่อคุณพ่อทำคลอดให้เสร็จ คุณพ่อบอกว่า ‘เอานะเรียบริบร้อยแล้ว ดึกมากแล้ว พ่อจะไปนอนแล้ว พรุ่งนี้ต้องไปดูแลคนไข้แต่เช้า’ ”

แต่

“คุณพ่อให้ความสำคัญกับเด็กมาก พ่อแม่คลอดลูกคนที่ ๒ ตอนอยู่เชียงราย คุณพ่อก็ให้แม่ลาออกจากงานที่โรงพยาบาลมาดูแลลูกอย่างเต็มที่ พ่อให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูลูกมาก”

รายได้จากเงินเดือนข้าราชการราว ๓๐๐ บาทต่อเดือน อาจเพียงพอสำหรับครอบครัว ๗ คน แต่ไม่มากพอจะเหลือเก็บสำหรับซื้อบ้านหรือที่ดิน ตลอดระยะ ๑๒ ปีที่ย้ายกลับมาอยู่ในกรุงเทพฯ นายแพทย์เสมและครอบครัวจึงอาศัยอยู่บ้านพักหลวงในโรงพยาบาลหญิงมาโดยตลอด

แม้เป็นที่รู้กันว่าในสมัยนั้นนายแพทย์เสมเป็นที่โปรดปรานของผู้ใหญ่ ตั้งแต่ระดับอธิบดีกรมการแพทย์จนถึงนายกรัฐมนตรี แต่ก็โดยพื้นฐานของความไว้วางใจในความสามาร โดยไม่มีเรื่อง

อามิสใด ๆ เกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อท่านลาออกจากราชการในปี ๒๕๐๕ ท่านแทบไม่มีสมบัติ ทรัพย์สินใดแม้แต่บ้านช่องของตัวเอง

เพื่อนคนหนึ่งให้ยืมเงิน ๒ แสนบาท มาซื้อห้องแถวขนาด ๒๐ ตารางวา ย่านสุขุมวิท ซอย ๕ เปิดคลินิกเล็ก ๆ จนใช้หนี้เขาหมดจึงได้ซื้อที่ดินที่ย่านบางจาก ในซอยสุขุมวิท ๙๓ ตารางวาละ ๑๒๕ บาท เมื่อปี ๒๕๐๐ หลังจากนั้นอีก ๕ ปี จึงเก็บเงินพอสร้างบ้าน

“ตอนปี ๒๕๐๐ ตรงบางจากยังเป็นทุ่งนาว่างเปล่า มองเห็นเขาบางปลาสร้อย ที่ชลบุรีเป็นอย่างดี... พ่อหลัง ๒๕๐๕ ก็ลาออกจากราชการมาเปิดคลินิกชื่อ บางกะปิโฮสเทล แม่เขาเป็นพยาบาล ทำหน้าที่จ่ายยา ทำราชการรายได้จำกัดมาก ออกมาทำงานส่วนตัวพ่อก็มีเงินส่งเสียลูกให้เรียนดี ๆ ได้”

ตำแหน่งรัฐมนตรี (๓ สมัย) ที่ไม่ได้คาดฝัน

“ผมมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะพิจารณาเลือกบุคคล
ที่ปรากฏชัดว่า บริสุทธ์ สุจริต และเป็นคนที่ประชาชน
เคารพนับถือ... คุณหมออุดมก็บอกชื่อ
คุณหมอเสม พริ้งพวงแก้ว
ไม่ลังเลเลย... ท่านก็มีชื่อเสียงว่าเป็นคนดีมีฝีมือมาก”
(จพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์)

หลังนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ลาออกจากราชการก่อนเกษียณ โดยมีตำแหน่งสุดท้ายเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง สิบกว่าปีต่อมา ท่านก็ได้หวนคืนสู่กระทรวงสาธารณสุขอีกครั้ง ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖

ในระยะเวลาเพียงปีกว่า ๆ ที่ดำรงตำแหน่ง ท่านได้ทำการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุข จนสำเร็จ แม้ว่าจะถูกต่อต้านอย่างหนักจากแพทย์กลุ่มหนึ่ง แต่ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างหนาแน่นจากแพทย์และพยาบาลอีกกลุ่มหนึ่ง รวมถึงองค์กรนักศึกษา จนในที่สุดสมาชิกสภาฯ ก็มีมติรับให้มีการบริหารราชการแนวใหม่ตามหลักการแบ่งส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๑๗

เมื่อพ้นตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยฯ กระทรวงสาธารณสุขในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ นายแพทย์เสม กลับไปทำคลินิกของตัวเองอย่างสมถะ

ในการปรับคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๓ สมัยรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียง ๑๘ วัน นายกรัฐมนตรี ก็ประกาศลาออก

ยุครัฐบาลเปรม ๒ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ได้รับการแต่งตั้งเป็นประมุขของกระทรวงวัง เทเวศร์ ริมน้ำเจ้าพระยา อีกครั้ง ระหว่างวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔ ถึง ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๖ โดยสานต่อแผนงานพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ สู่วisionพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕

ในปีเดียวกัน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศคำขวัญ “สุขภาพดีถ้วนหน้าก่อนปี ๒๕๔๓” มีการพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานโดยใช้แนวคิดเรื่อง ความจำเป็นพื้นฐาน พัฒนาโครงข่ายการบริการด้านสุขภาพ ระหว่างโรงพยาบาลจังหวัด โรงพยาบาลอำเภอ ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(อสม.) ที่มีอยู่ทั่วประเทศราว ๕.๕ แสนคน และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ราว ๖ หมื่นคน ที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชน ที่ถือเป็นจินตภาพในการบริการสาธารณสุขของกลุ่มแพทย์หัวก้าวหน้า

การประกาศใช้ “บัญญัติหลักแห่งชาติ” ถือเป็นงานสำคัญที่สุดอีกเรื่องหนึ่ง ที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคที่นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

เนื่องจากตอนนั้นตัวยาหนึ่ง ๆ จะมีชื่อทางการค้าและสูตรยาแตกต่างกันมากมาย การแข่งขันทางการค้าและการโฆษณาผ่านช่องทางต่าง ๆ จนถึงในโรงพยาบาลและแพทย์ ทำให้ผู้ป่วยที่เป็นผู้บริโภคไม่สามารถที่จะตัดสินใจได้

จึงมีการรวบรวมรายชื่อยาที่มีความจำเป็นต่อสุขภาพของประชาชนขึ้น ให้โรงพยาบาลในสังกัดใช้บัญชียาดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๔

แนวคิดเรื่องบัญญัติหลัก สอดคล้องกับสภาพปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทย แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการขีดขวางผลประโยชน์ของบริษัทผู้ผลิตยาและผู้ค้ายา ตลอดจนบุคคลในวงการเมืองและวงการแพทย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ดังกล่าว การที่จะทำให้แนวคิดเรื่องนี้ปรากฏเป็นจริงจึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย แต่ก็สำเร็จไปได้ด้วยความเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง เทียงตรง ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในยุคนั้น

และถือเป็นจุดเริ่มต้นอันสำคัญ ในการรณรงค์เรื่องการใช้ยาอย่างถูกต้องและประหยัด ที่ดำเนินอยู่ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

เสม : เสมาของสังคมไทย ร่มโพธิ์ร่มไทร ขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อสังคม

“ นายแพทย์เสมไม่เพียงเป็นที่รู้จักในแวดวงสาธารณสุข
และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กเท่านั้น
แต่ชื่อเสียงของท่านยังเป็นที่รู้จักในหมู่
ผู้รักความถูกต้องรักความเป็นธรรมในสังคม
(สันติสุข โสภณศิริ, เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้ชนรุ่นหลัง)

แม้ในวันที่มีอายุล่วงเลยวัย ๘๐ ปีไปแล้ว ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ยังคงรับตำแหน่งเป็นประธานกรรมการ และทำหน้าที่อย่างแข็งขันให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่ง อาทิ เป็นประธานมูลนิธิแพทย์ชนบท มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๕ เป็นประธานมูลนิธิหมอชาวบ้าน ที่มุ่งเน้นการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และรณรงค์เรื่องนมแม่ เป็นประธานมูลนิธิเสม พริ้งพวงแก้ว

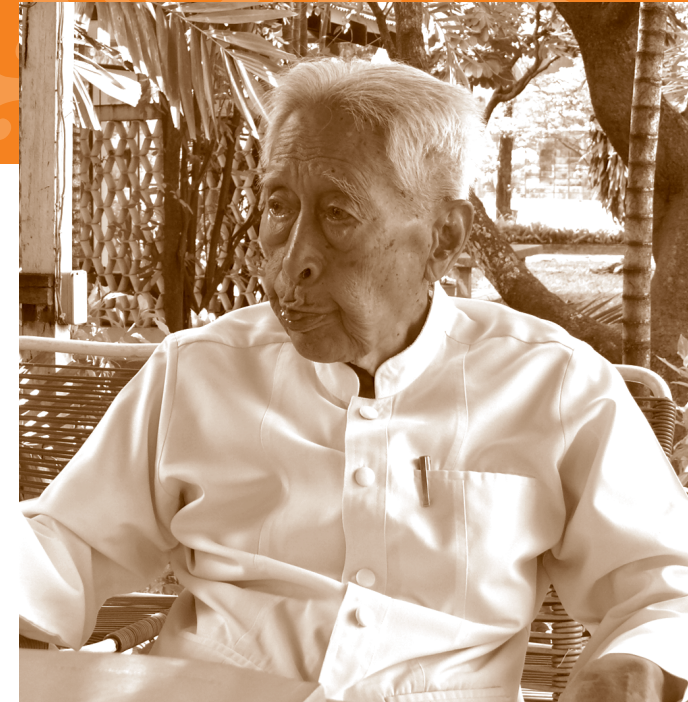
ประธานมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย
ประธานมูลนิธิเด็ก และประธานมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ที่พัฒนาต่อมาจาก “โครงการแต่น้องผู้หิวโหย” ของมูลนิธิเด็ก เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหารของเด็กในชนบท

ประธานสหทัยมูลนิธิ ที่ก่อตั้งขึ้นด้วยความปรารถนาที่จะพิทักษ์และคุ้มครองเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ให้ได้รับการเลี้ยงดูในบรรยากาศแบบครอบครัว ไม่ใช่โรงเลี้ยงเด็ก

และมูลนิธิหม่อมเจ้าหญิงบุญจิราธร (จุมพผล) จุฑาทรุช ที่ตั้งขึ้นตามพระนามของเจ้านายชั้นสูงพระองค์หนึ่ง ที่เคยเป็นคนไข้ผ่าตัดของนายแพทย์เสม ได้บริจาคเงิน ๓ ล้านบาท สำหรับจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือนักศึกษาแพทย์และนักศึกษาพยาบาล นายแพทย์เสมจึงจัดการให้ตามพระประสงค์ และเป็นรองประธานมูลนิธิ

จนทุกวันนี้ ดูเหมือนว่าบทบาทของนายแพทย์อาวุโสไม่ได้อ่อนล้าไปตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น ท่านยังพร้อมเสมอที่จะออกมายืนเคียงข้างคนรุ่นลูกรุ่นหลาน เพื่อยืนยันในความถูกต้องของสังคม

“พ่อเชื่อมั่นในพลังของใจ ถึงเรามองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ แต่พ่อก็สัมผัสได้ถึงความมีอยู่ของใจ”
ทุกวัน ผู้เฒ่าอายุใกล้ครบ ๑๐๐ ปีเต็ม ยังคงไหวพระในตอนเช้า

“ขอให้คนไทยมีความสามัคคีปรองดองกัน อย่าให้มีเรื่องบาดหมางอาฆาตพยาบาทกัน ลูกศิษย์ลูกหา คนรู้จัก ที่กำลังป่วยไข้อยู่ หรือหายหน้าหายตาไป ขอให้เขาเหล่านั้นอยู่ในสภาพที่พอทนได้ พ่อขอส่งพลังใจไปให้เขา ให้เขาหายจากความเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าไม่หายป่วยกาย ก็ขอให้จิตใจผาสุก มีปัญญาเห็นชอบ จากนั้นพ่อก็พิจารณาถึงตัวเองว่า ตัวเรานั้นมันไม่ใช่ของเรา ถึงเวลามันจะต้องจากไป พ่อแม่เมตตาอยู่สม่ำเสมอ อะไรที่กระทบกระทั่งจิตใจก็พิจารณาให้อภัย ให้เป็นอโหสิกรรม ทำไปแล้วพ่อก็ไม่มีศัตรู นี่สำคัญมาก ใครเป็นศัตรูกับเราก็คงเป็นไป การตบมือข้างเดียวไม่มีเสียงหรอก คุณไม่มีทางชนะผมได้ อันนี้ดีมาก ๆ ทำให้พ่อไม่เป็นศัตรูกับใครทั้งสิ้น จิตใจก็เบาสบาย สงบผาสุก”

ท่านเป็นแบบอย่างของนักอุดมคติที่ต่อสู้เพื่อความดี ความงาม ความจริงในสังคมอยู่เสมออย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นนักการแพทย์ผู้มีความเชี่ยวชาญเป็นเลิศในวิชาชีพของตน เป็นแบบอย่างของนักการสาธารณสุขที่เชี่ยวชาญในกลวิธีการกระจายบริการสาธารณสุขและคืนอำนาจในการดูแลสุขภาพสู่ชุมชน เป็นต้นแบบของนักบริหารผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเด็ดขาดในเวลาอันรวดเร็ว กระทั่งได้รับการยกย่องว่า เป็นสัญลักษณ์ทางคุณธรรมของคนรุ่นใหม่

ชื่อ “เสม” ที่แม่ตั้งให้ จึงมีความหมายถึง “เสมา” บอกเขตคุณธรรมของสังคม ด้วยการกระทำของเขาเอง !

(ปฏิทินชีวิต)

๑๐๐ ปี หมอคนจริง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว

- ๒๔๕๔ - ๓๑ พฤษภาคม ตรงกับวันพุธ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีชุน ปีที่ ๒ ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ถือกำเนิดที่บ้านเลขที่ ๒๒๔๕ ถนนรองเมือง โดยหมอดำแย้ที่บ้าน เป็นคนสุดท้อง ในจำนวนบุตร ๕ คนของนายโสม-นางจ้อย เมื่อแรกเกิดได้รับการตั้งชื่อว่า “เกษม” แต่ต่อมามารดาเปลี่ยนให้ใหม่ว่า “เสมอ” มาจากคำว่า “เส-มา” ที่หมายถึง หลังกบอกเขตพระอุโบสถ บรรพบุรุษชั้นนายทวดชื่อ ขวัญยายมา เป็นเข้ารับใช้ในวังสระปทุม มีหน้าที่เป็นผู้อภิบาล สมเด็จพระศรีสวรินทิรา พระบรมราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่พระองค์แรกประสูติ หลังพ่อเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า เมื่อเด็กชายเสมอมีอายุได้เพียง ๘ เดือน แม่กลับเข้ามาทำหน้าที่เป็นพนักงานวิเสท (คนทำกับข้าว) ในวังสระปทุม ลูกชายจึงได้รับการอุปการะเลี้ยงดูอยู่ภายในวังสระปทุมมาตั้งแต่เล็ก
- ๒๔๖๘ - เข้าเรียนหนังสือชั้นมัธยม ที่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์
- ๒๔๗๒ - จบชั้นมัธยม ๘ แผนกวิทยาศาสตร์ รุ่นแรกของโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ (ก่อนหน้านั้นยังไม่มีแผนกแผนกในการศึกษาระดับมัธยมปลาย)
 - สอบเข้าโรงเรียนแพทย์ เรียนเตรียมแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่วังปทุมวัน (ปัจจุบันคือ สนามศุภชลาศัย) ๒ ปี แล้วข้ามฝากไปเรียนที่ศิริราช ๔ ปี
- ๒๔๗๘ - สำเร็จปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๘ รับปริญญาที่ตึกจุลจักรพงษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีแพทยศาสตรบัณฑิตร่วมรุ่นรวม ๒๗ คน
 - รัชราชการเป็นแพทย์ฝึกหัด ในสังกัดกรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย
 - ตั้งโรงพยาบาลเอกเทศปราบอหิวาต์ ณ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- ๒๔๗๙ - ไปเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลเทศบาลเมืองนครสวรรค์
- ๒๔๘๐ - ๑๕ สิงหาคม สมรสกับพยาบาลสาวแฉล้ม ปิยะเกตุทิน
 - กุมภาพันธ์ (ตามปฏิทินแบบเดิม) ย้ายไปเป็นแพทย์ผู้ปกครองสถานพยาบาลประจำจังหวัดเชียงราย ซึ่งกำลังยกฐานะเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด ในนาม “เชียงรายประชานุเคราะห์”
- ๒๔๘๔ - ธันวาคม เป็นหนึ่งในคณะบุคคลที่ให้การช่วยเหลือมิชชันนารีในเขตภาคเหนือตอนบน หนีออกนอกประเทศ หลังจากรัฐบาลไทยประกาศเข้าร่วมกับรัฐบาลญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา
- ๒๔๘๕ - กุมภาพันธ์ ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรกลางเมืองเชียงราย
- ๒๔๘๕-๘๘ - ประยุคดีใช้สมุนไพรรักษาในท้องถิ่นเพื่อผลิตยารักษาโรคต่าง ๆ ในภาวะสงคราม
- ๒๔๙๑ - ได้รับทุนของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ไปศึกษาทุนทางด้านการศึกษาแพทย์ ในโครงการแลกเปลี่ยนแพทย์ ที่เมืองเซนต์หลุยส์ สหรัฐอเมริกา เป็นเวลา ๒ ปี
- ๒๔๙๓ - ตั้งธนาคารเลือดภายในโรงพยาบาลแห่งแรก
- ๒๔๙๔ - ๑ มิถุนายน เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิงในพระนคร
- ๒๔๙๗ - ๒๔ มิถุนายน โรงพยาบาลเด็ก ที่อยู่ภายใต้การบริหารดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง เริ่มเปิดให้บริการแก่ประชาชน
 - ดำรงตำแหน่งเป็น เลขาธิการสมาคมศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทย จนถึงปี ๒๕๑๗

เสม พริ้งพวงแก้ว

แพทย์ต้นแบบ

ผู้มีคุณูปการต่อสังคมไทย

ที่ยืนหยัดในอุดมคติและอุดมการณ์

ได้อย่างมั่นคง ตลอดหนึ่งศตวรรษ

เรื่องโดย : วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง

- ๒๔๙๘ - ส่งฝาแฝด นกิส-ปริศนา ไปผ่าตัดที่สหรัฐอเมริกา
- ๒๔๙๙ - เป็นหนึ่งในคณะแพทย์ที่ร่วมผ่าตัดแฝดสยามคู่แรก (วันดี-ศรีวัน) ที่ประเทศไทย
- ๒๕๐๐ - เปิดแผนกธนาคารเลือดและนำเหลืองแห่งที่ ๒ เพื่อบริการผู้ป่วยในโรงพยาบาลหญิงและโรงพยาบาลเด็ก และจัดส่งเลือดและนำเหลืองให้โรงพยาบาลของกรมการแพทย์ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค
- ๒๕๐๕ - ลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ ๘ ปี
- ๒๕๑๖ - ๑๔ ตุลาคม ในเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งยิ่งใหญ่ ที่มีการสูญเสียเลือดเนื้อ นายแพทย์เสมประจำอยู่ที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ เพื่อรับโลหิตบริจาคแก่ผู้บาดเจ็บ จนถึงวันที่ ๑๕ ตุลาคม
- ๒๕๑๖ - ๑๖ ตุลาคม ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ อยู่จนถึงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘
- ๒๕๑๗ - ๘ สิงหาคม สมาชิกสภาฯ ลงมติรับพระราชบัญญัติการบริหารราชการแนวใหม่ตามผังการแบ่งส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๑๗ และตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๑๗
- ๒๕๒๓ - ๑๑ กุมภาพันธ์ รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียง ๑๘ วัน นายกรัฐมนตรีก็ลาออกจากสภา
- ๒๕๒๔ - ๑๑ มีนาคม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในสมัยรัฐบาลเปรม ๒ จนถึงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๖
- ๒๕๒๕ - ๑ ตุลาคม กระทรวงสาธารณสุข ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงพยาบาลในสังกัดใช้ยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ
- ๒๕๒๕ - เป็นประธานคณะแพทย์ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงพระประชวรด้วยโรค Mycoplasma (อาการคล้ายหวัด หายใจไม่สะดวก มีไข้สูง) จนกระทั่งพระองค์ทรงหายประชวร กระทั่งตอนหลังได้เข้าร่วมเป็นม็อกล่องในวงดนตรีของพระเจ้าอยู่หัวด้วย และได้รับพระกรุณาแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะแพทย์หลวงเป็นเวลาหลายปี เคยได้รับพระราชทานนาฬิกาที่ไม่เหมือนของคนอื่น
- ๒๕๓๕ - ๒๔ พฤษภาคม เป็นประธานในการจัดตั้ง "ศูนย์รวมน้ำใจไทย" เพื่อรณรงค์หาทุนช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์พฤษภาคม ๒๕๓๕
- ๒๕๕๐ - ๓๑ พฤษภาคม ๘ รอบนักษัตร ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว
- ๒๕๕๔ - ๓๑ พฤษภาคม งานแสดงมุกตลกใจดี ฉลองอายุวัฒนะ "๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว"

ข้อมูลอ้างอิง

สันติสุข โสภณสิริ. **เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๙.

สันติพงษ์ ช่างเผือก, บทสารคดี "๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว" ในงาน **๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว**. หอประชุมใหญ่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

เอกสารจากโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

เอกสารจากหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ

เอกสารจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์สุขภาพไทย